

Abimaterjal katusorganisatsioonidele

Ühenduste eetilisus ja ausus

Koostanud Kristina Mänd

„Ühendus on legitiimne, kui tema olemus, eesmärgid ja tegevus on arusaadavad; kui ta täidab seadust (see ei tähenda, et peab iga poliitika või seadusega nõus olema, kuid rikkumise asemel teeb tööd selle muutmiseks); kui temaga seotud inimesed on lugupeetud ja kui tal on teemaga tegelemiseks vajalik pädevus, kompetents ja teadmised (see on nagu ühenduse CV). Sellisel ühendusel on õigus olla ja tegutseda ühiskonnas. Ning sellisel ühendusel on rohkem mõju, jõudu ja edu“, ütles Michael Edwards, endine Fordi Fondi valitsemise ja kodanikuühiskonna valdkonna direktor.

Lisaks oskustele on ühendustele oluline ka **eetika ja ausus**, mille põhimõtteid nimetame ühenduste legitiimsuseks, vastutavuseks ja avatuseks (inglise keeles *LTA – legitimacy, transparency and accountability*). Põhjus on lihtne. Välised võimalused ja arengud ning sisemised tugevused, oskused ning suutlikkus leida ja korraldada oma rahaasju ning osaleda poliitikakujundamises on andnud ühendustele enesekindlust, väarikust ning suurendanud nende võimu ja tegevuse ulatust (mõju). Saavutatud mõju ja võimu peab oskama hästi kasutada, olema ka edaspidi tunnustatud ning õigustatud oma tööd tegema ja vahendeid saama. Aus, eetiline ja vastutav ühendus tagab, et ta omasaavutatud mainet, edu ja tööd ka edaspidi samal tasemel suudab hoida.

LTA on osa me olemusest ja tegevusest sellest hetkest saadik, kui me üldse endale mingi eesmärgi seame. Eesmärgiga anname oma huvigruppidele edasi sõnumi, et me soovime seda teha sellisel viisil ja selliste vahenditega. Mida avatumad ja selgemad oleme, seda kergem on meist aru saada, meid toetada ja meiega koostööd teha. **Avatus** (*transparency*) tähendab organisatsiooni eesmärkide, tegevuste, protseduuride ja väärtuste avatust, nt avalikud ja/või poliitilised seisukohad, eestkostetegevus, nõukogu valimine jne. Avatud organisatsioon tähendab, et ühendus on aus, selge ja läbipaistev oma töö, otsuste, rahastamise, saavutuste, läbikukkumiste ja info levitamise suhtes. Aga hoiatus: avatusega ei saa ka liiale minna ja iga detaili pole vaja ka kohe kõigile kuulutada. Lisaks on maailmas terve rida riike, kus avatus võib ühendusele olla saatuslik. Eestis ei ole kohutavaks varjamiseks küll mingit põhjust.

Vastutavus (*accountability*). Võib argumenteerida, et mida avatumad ja ausamad me oleme, seda enam saab meid me lubaduste ja eesmärkide eest vastutavana hoida. Aga me peame seda tegema niikuinii, sest ühenduse suurim vara ei ole ju mitte tema raha, vaid tema inimesed ja tema maine ehk sotsiaalne kapital. Seega on edukas ühendus ka vastutav ühendus. Vastutavas ühenduses on paigas viisid, kuidas ta aru annab, kuidas oma tööd korraldab, kuidas oma juhatust või nõukogu valib ja kas järgib oma sisemisi või üldisi eetikakoodekseid või põhimõtteid. Pole üldse keeruline.

Legitiimsus ehk seaduslikkus (*legitimacy*). Avatud ja vastutav ühendus on igal juhul legitiimsem. Legitiimsemal organisatsioonil on alati rohkem võimu ja autoriteeti. Legitiimsusest annavad tunnistust inimesed, kes ühendusega seotud; ühenduse senised saavutused; ühenduse suhted teistega; ning huvide konfliktist hoidumine.

Töövahendid

- CIVICUS LTA programm <http://lta.civicus.org/> - ülemaailmse kodanikuühenduste liidu CIVICUS LTA programm on kokku pannud andmebaasi meile teadaolevatest ja toimivatest vahenditest ning materjalidest, mis aitavad LTAd paremini mõista ja kasutada. Andmebaas on kergesti navigeeritav.
 - Kuna LTA nõuab lisaks oskustele ka mõistmist, alustas CIVICUS veebipõhiste seminaridega ehk webinaridega, millela saab liituda.
 - Valmis on ka LTA käsiraamat, mille keskmes on soovitusel ja ideed, kuidas olla eetilise ja aus. Käsiraamat selgitab, mida LTA tähendab, kuidas sellele läheneda, kuidas plaanida, kuidas LTAst aru anda ja mida teised vabauhendused LTA vallas teevad.
- Eesti ühenduste eetikakoodeks <http://www.ngo.ee/eetikakoodeks> - 2002. aastal vabauhenduste endi poolt koostatud dokument, mis sätestab vabauhenduste väärilika tegutsemise põhimõtted ja mille järgimine tõstab ühenduste ja mittetulundussektori usaldusväärsust ühiskonnas.
- EMSLi eestkoste käsiraamat <http://www.ngo.ee/trykised> (ilmumas) - praktilised nõuanded katusorganisatsioonile, kuidas oma eestkotesuutlikkust tõsta (sealhulgas legitiimsust ja vastutavust).
- EMSLi käsiraamat „Hea valitsemise: käsiraamat tänastele ja tulevastele vabauhenduste valitsejatele“ <http://www.ngo.ee/trykised> - Kaidi Holmi koostatud trükis annab ülevaate hea valitsemise võtmeküsimustest ja põhimõistetest ning pakub praktilisi näpunäiteid, mille abil anda hea valitsemisega seotud väärtustele täpsem sisu just oma organisatsiooni jaoks. Samuti on juttu ühenduse juhtorgani loomisest, kujundamisest ja kõige selle kohta kontrollküsimusi igal etapil.
- Loe lisaks Kristina artiklit legitiimsusest, vastutavusest ja avatusest ajakirjast Hea Kodanik (1/2011), www.ngo.ee/heakodanik.

Materjali väljaandmist toetavad:

